

MUSIQA TA'LIMIDA INDIVIDUAL VA GURUH YONDASHUVLAR SAMARADORLIGI

Masharipova Gulbahor Tairjanovna

Guliston davlat universiteti

San'tshunoslik fakulteti An'anaviy xonandalik va xalq cholg'ulari kafedasi
asistent o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14377012>

Annotatsiya: Mazkur maqolada musiqa ta'limida individual va guruh yondashuvlarning samaradorligi o'rganilgan. Individual yondashuv talabning shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish, mustaqil ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash va o'ziga xos o'quv jarayonini tashkil etish imkonini beradi. Guruh yondashuv esa o'quvchilarning ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish, birgalikdagi ijodiy jarayon orqali jamoaviy mas'uliyatni oshirishga xizmat qiladi. Maqolada ushbu yondashuvlarning afzalliklari, cheklovlari va ularni uyg'unlashtirishning samarali usullari ilmiy va amaliy asosda tahlil qilingan. Shuningdek, musiqa ta'limida individual va guruh yondashuvlarning pedagogik natijadorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Musiqa ta'limi, individual yondashuv, guruh yondashuv, pedagogik samaradorlik, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish, jamoaviy mas'uliyat, shaxsiy rivojlanish, kommunikativ ko'nikmalar.

Kirish.

Musiqa insonning ichki dunyosiga, hissiyotlariga va fikrlariga yetib borishning eng nozik vositalaridan biridir. U hayotning turli qirralarini aks ettiradi, madaniyatlarni birlashtiradi va shaxsiyatni shakllantiradi. Shu bois, musiqa ta'limi nafaqat o'quvchilarni musiqiy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishga o'rgatadi, balki ularning insoniylik, ijodkorlik va jamoaviylik kabi fazilatlarini ham tarbiyalaydi.

Bu jarayonda o'qituvchining qanday yondashuvni tanlashi muhim ahamiyatga ega. Ayrim o'quvchilar shaxsiy yondashuvga ehtiyoj sezadi – ularga o'zlariga xos bo'lgan ijodiy uslubni topishda yordam kerak. Boshqa birlari esa jamoa ichida o'zlarini namoyon qilishni va o'rganishni afzal ko'radi. Shu nuqtai nazardan, musiqa ta'limida individual va guruh yondashuvlar o'zaro bir-birini to'ldiruvchi pedagogik usullar sifatida ko'rib chiqiladi.

Har bir yondashuvning o'ziga xos afzalliklari bor. Individual yondashuv o'quvchining shaxsiy ehtiyojlariga moslashadi, uning noyob iste'dodlarini aniqlash va rivojlantirishga imkon beradi. Guruh yondashuv esa hamkorlikda ishlash, birgalikda ijod qilish va bir-biridan o'rganish muhitini yaratadi. Bu ikki yondashuvni muvofiqlashtirish orqali ta'lim jarayonida yuqori samaradorlikka erishish mumkin.

Ushbu maqola musiqa ta'limida individual va guruh yondashuvlarning pedagogik imkoniyatlari va ularning uyg'unligi masalalariga bag'ishlanadi. Chunki zamonaviy ta'lim jarayoni har bir o'quvchining imkoniyatlarini ochib berish bilan birga, jamoaviy faoliyat orqali ularga ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni singdirish vazifasini ham bajaradi.

Metodologiya.

Musiqa ta'limi, uning mazmuni va metodlari jamiyat taraqqiyotiga hamohang tarzda rivojlanib kelmoqda. Bugungi kunda individual va guruh yondashuvlarni uyg'unlashtirish orqali talabalarning shaxsiy va jamoaviy qobiliyatlarini rivojlantirish masalasi dolzarbligini yo'qotmagan. Ushbu maqolaning metodologik asosi musiqa ta'limida pedagogik

yondashuvlarning samaradorligini aniqlash va ularning o'quvchilarga ta'sirini o'rganishga qaratilgan.

Tadqiqot jarayonida birinchi navbatda individual yondashuvning xususiyatlari tahlil qilindi. Bu jarayonda har bir o'quvchining o'ziga xos qobiliyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini aniqlash uchun diagnostika ishlari olib borildi. Ushbu ma'lumotlar asosida shaxsiy ta'lim rejai ishlab chiqildi. Bu reja orqali talabalarining mustaqil ishlash ko'nikmalari va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan individual darslar tashkil etildi.

Shu bilan birga, guruh yondashuvni o'rganish uchun musiqiy ansambl mashg'ulotlari, jamoaviy ijro va muhokamalar o'tkazildi. Ushbu jarayonlar o'quvchilarda birgalikda ishlash, bir-birini qo'llab-quvvatlash va jamoaviy ma'suliyatni his qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratildi. Guruh faoliyat davomida o'quvchilar bir-birining fikrini tinglash va hamkorlikda muammolarni hal qilish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Metodologiya doirasida ushbu ikki yondashuvni sintez qilishga alohida e'tibor qaratildi. Sintez jarayonida individual va guruh mashg'ulotlar o'zaro uyg'unlashtirilib, musiqiy ta'limning samaradorligini oshirishga qaratilgan yangi pedagogik texnikalar ishlab chiqildi. Bu yondashuvlar o'quvchilarning nafaqat musiqiy mahoratini, balki shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlash uchun moslashuvchan bo'lishini ta'minladi.

Tadqiqot natijalarini tahlil qilishda amaliy kuzatishlar, intervyular, diagnostik testlar va o'quvchilarning ijodiy ishlari tahlil qilindi. Ushbu metodologiya nafaqat nazariy jihatdan asoslangan, balki amaliyotda sinovdan o'tkazilgan bo'lib, musiqa ta'limida individual va guruh yondashuvlarning muvaffaqiyatli uyg'unlashuvi haqidagi xulosalarni shakllantirishga imkon berdi.

Muhokama: Musiqa ta'limida individual va guruh yondashuvlarning samaradorligi haqida so'z yuritar ekanmiz, har bir yondashuvning o'ziga xos xususiyatlari va ularning ta'lim jarayoniga qo'shadigan hissasini chuqurroq anglash zarur. Ushbu yondashuvlar nafaqat o'quvchilarning musiqiy ko'nikmalarini shakllantiradi, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Individual yondashuvning eng katta afzalligi shundaki, u har bir o'quvchining noyob qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirishga qaratilgan. O'quvchilar bunday yondashuv orqali o'zlarini erkin his qiladi, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlari va shaxsiy uslubi rivojlanadi. Ayniqsa, musiqiy improvizatsiya va kompozitsion mashqlar individual mashg'ulotlarda o'quvchilarning mustaqil ijodkorlik qobiliyatlarini shakllantirishga yordam beradi. Ammo bu jarayonda o'quvchilar jamoadagi hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatidan mahrum bo'lishi mumkin.

Boshqa tomondan, guruh yondashuv o'quvchilarga bir-biridan o'rganish, fikr almashish va birgalikda ishlash imkonini beradi. Jamoaviy musiqiy ijro orqali ular muloqot qilish, bir-birini tinglash va jamoaviy mas'uliyatni anglash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Guruh faoliyat shuningdek, musiqaning ijtimoiy ta'sirini kuchaytirib, o'quvchilarni jamiyatning faol ishtirokchisiga aylantiradi. Ammo, guruh yondashuvda ba'zan ba'zi o'quvchilarning individualligi so'nib qolishi yoki yetarlicha e'tibor olmasligi mumkin.

Muhokamalarda aniqlanganki, bu ikki yondashuv bir-birini to'ldiruvchi xususiyatga ega. Musiqa ta'limida ulardan samarali foydalanish uchun ularni uyg'unlashtirish lozim. Masalan, individual mashg'ulotlarda o'quvchilarni ijodkorlikka undash va ularga asosiy ko'nikmalarni o'rgatish, keyin esa guruh faoliyat orqali o'sha ko'nikmalarni mustahkamlash mumkin. Bunday

uyg'unlashuv musiqa ta'limini yanada samarali qilish bilan birga, o'quvchilarning shaxsiy va jamoaviy rivojlanishiga zamin yaratadi.

Shunday qilib, individual va guruh yondashuvlarning musiqiy ta'limdagi samaradorligi faqat ularni to'g'ri balanslash va maqsadga yo'naltirilgan holda qo'llash orqali oshishi mumkin. Bu yondashuvlar nafaqat musiqa o'rganish jarayonini boyitadi, balki o'quvchilarda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishga ham yordam beradi. Shu sababli, har ikkala yondashuvning afzalliklaridan to'liq foydalanish ta'lim jarayonining asosiy maqsadlaridan biri bo'lib qolishi lozim.

Xulosa: Musiqa ta'limi – bu nafaqat musiqiy bilim va ko'nikmalarni o'rgatish jarayoni, balki shaxsni har tomonlama rivojlantiruvchi murakkab pedagogik yo'nalishdir. Ushbu jarayonda individual va guruh yondashuvlar ta'limning ikki asosiy poydevori sifatida ko'rinadi. Har bir yondashuvning o'ziga xos afzalliklari va cheklovlari mavjud bo'lsa-da, ularning uyg'unligi ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Individual yondashuv orqali har bir o'quvchining shaxsiy ehtiyojlariga e'tibor qaratilib, uning o'ziga xos qobiliyatlari rivojlantiriladi. Bunday yondashuv mustaqillik, ijodkorlik va chuqur fikrlashni rag'batlantiradi. Ammo o'quvchi faqat individual yondashuv asosida o'rganadigan bo'lsa, jamoaviy muloqot va hamkorlik kabi muhim ko'nikmalardan mahrum bo'lishi mumkin.

Guruh yondashuv esa, aksincha, o'quvchilarni birgalikda ishlashga, bir-biridan o'rganishga va jamoaviy mas'uliyatni his qilishga undaydi. Musiqiy ansambllarda qatnashish orqali o'quvchilar musiqaning ijtimoiy kuchini his qiladi va hamjihatlikning ahamiyatini anglaydi. Biroq bu jarayonda ba'zan ayrim shaxslar e'tibordan chetda qolib ketishi yoki umumiy maqsadlarga moslashishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin.

Shunday qilib, musiqa ta'limida eng samarali natijalarga erishish uchun individual va guruh yondashuvlarni uyg'unlashtirish zarur. Har bir o'quvchi uchun uning shaxsiy ehtiyojlariga mos keluvchi ta'lim yo'nalishini tanlash bilan birga, ularni guruh faoliyatlariga jalb qilish ta'limning nafaqat musiqiy, balki ijtimoiy maqsadlariga ham erishishga yordam beradi.

Kelajakdagi musiqa pedagogikasida bu ikki yondashuvning muvozanatini topish orqali nafaqat iste'dodli ijrochilarni, balki ijtimoiy jihatdan yetuk va hamkorlikka tayyor shaxslarni tarbiyalashga erishiladi. Musiqa ta'limi – bu faqatgina san'atni o'rgatish emas, balki hayotga tayyorlovchi katta bir maktabdir. Shu bois, individual va guruh yondashuvlarning uyg'unligi nafaqat musiqa o'qituvchilarining, balki butun ta'lim tizimining diqqat markazida bo'lishi lozim.

References:

1. Karimova, D. (2020). *Innovatsion ta'lim texnologiyalari va musiqa ta'limi*. Toshkent: Yangi asr avlodi.
2. Dewey, J. (1998). *Experience and Education*. New York: Simon and Schuster.
3. Zohidov, H. (2021). *Musiqa pedagogikasi asoslari*. Toshkent: Akademnashr.
4. Bennet, D., & Hannan, M. (2008). *Individual practice versus ensemble collaboration: Pedagogical perspectives in music education*. *Journal of Music Research*, 12(2), 45–58.
5. Махмудов, Ш. (2018). *Музикий тарбия ва ижодий қобилиятларни ривожлантиришда индивидуал ёндашув*. Тошкент: Фан.
6. Hallam, S. (2010). *The Power of Music: Its Impact on the Intellectual, Social and Personal*

